

TELEGRAFUL ROMAN.

Telegrafulu   se de doua ori pe septemana: joia si Dumineca. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la expeditura foiei; pe afara la c. r. poste, cu bani gata, prin scrisori francate, adresate catre expeditura. Pretul p renumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. ear' pe o jumătate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

Nr 53. ANULU XII.

Sabiu, in 921 Iuliu 1864.

tru provincie din Monarchia pe unu ann 8 fl.   ra pe o jumătate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe anu 12 pe    anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru inteia   ra cu 7. cr. sirulu cu litere mici, pentru a doua   ra cu 5    cr. s. pentru a trei'a repetire cu 3    cr. v. fa

Diet'a transsilvana.

Siedinti'a din 20 Iuniu (2 Iuliu) 1864.

(Modulu pertract rei celor 3 proiecte   75 din legea dietala.)

Protocolulu se cetesce in limb'a germana si dupa'nisce observări neesentiale se priimesce f ra modificare.

Presedintele provóca pre membrii inaltei case, a vorbi despre modulu, cum s'aru pot  compune comitetulu pentru cele trei proiecte venite din partea regimului in diletecrete.

Dr. Teutsch, fiindca aceste proiecte au o afinitate f rte mare, cugeta, ca acestea sa se dee unu i comitetu, care in sa aiba membrii destui spre a pot  mai cu inlesnire lucr  aceste proiecte, si recomanda urmatórea propunere: „Proiectulu de lege pentru impartirea tierci, apoi pentru organizarea administratiunei politice, precum si pentru organizarea judecatoriilor de instanti'a ant i'a sa se dee spre preconsultare unui comitetu, alegendu din fia-care despartimentu trei membri, recomandandu acelui'a pentru că sa p ta lucr  mai iute, despartirea in trei sectiuni, asi  in sa, că operatulu facutu sa se predea inaltei case supt unu si acelasi comitetu.“

Branu de Lem ny se alătura pe l nga Dr. Teutsch, numai cu acea modificare, c  sa se aleaga 21 de membri, nu din sectiuni, ci din toti membrii dietei, pentruc  asi  s'aru pot  alege mai bine capacit tile acelea, care cunosc  relatiunile tierci, accentuandu ca de aci at rna fraternitatea, contielegerea si binele patriei.

Presedintele: Nu e de lipsa, că din motivele aduse de antevorbitorulu sa se al ga din dieta membrii, pentruc  si in sectiuni sunt  capacit ti, cari pot  corespunde scopului doritu; dar fiind-că sectiunea a trei'a si a si sea nu e destulu reprezentata, nu se pot  alege.

Mitr. Sterc'a Siuluti . Fiindca obiectulu acest'a e de mare importantia si trebuie sa se facă cu socotéla; apoi mai departe fiindca acest'a cere barbati distinsi, barbati cari cunosc  relatiunile: se alătura in principiu l nga Dr. Teutsch, incátu in sa pentru modulu alegerei, consimte cu Branu de Lem ny.

Puscariu e de parere, ca ambele amendamente s'aru pot  combină, si prin urmare ca din sectiuni sa se al ga c te 3 membri, ear pentru sectiunea 3 si 6 sa se al ga dintre toti membrii casei.

La intrebarea sprijinirei propunerile lui Branu de Lem ny si Puscariu amend ne afla sprijinire.

Alduleanu consimte cu propunerea lui Dr. Teutsch, cu modificarea facuta de Puscariu.

I. Balomiri nu se invoiesce cu proiectulu lui Dr. Teutsch, căci e de parere, ca sa se al ga 3 comitete, si candu acest'a nu s'aru priimi, atncci consimte cu propunerea lui Puscariu.

Presedintele: Domnulu Gaitan are cuventu.

I. Balomiri stargiesce a se pune intrebarea de sprijinire a amendamentulu seu, care in sa nu se priimesce.

Gaitanu: Sa nu sa aleaga nici din sectiuni, nici prin sectiuni, ci dupa   30 alu ordinei dietale, că aceste proiecte sa se dea spre prelucrare unui comitetu constandu din 24 membri alesi din sinulu dietei. Cu Puscariu si ceilalti in sa nu se pot  invoi, pentru ca acea propunere e in contr'a regulamentulu.

Pres. pune intrebarea de spriginire a acestei propuneri, in sa nu se sprijinesce.

Br. Bedeus combate at tu pre Puscariu, c tu si pre Branu de Lem ny; asemenea si pre Gaitanu, si se alătura pe l nga Dr. Teutsch.

C. Schmidt motiveaza alaturarea sea pe l nga Dr. Teutsch: 1) pentru ca acel  amendamentu e conformu legiloru ordinei dietale; 2) pentruc  afinitatea acelor  proiecte cere,

c  sa se dee unu i comitetu; elu e si de parerea lui Puscariu, ear cu celelalte propuneri nu p te consimti.

Schuler Libloy dice, ca pentru fraternitate se convoiesce cu Dr. Teutsch si Puscariu; in sa cu modulu alegerei nu se pot  invoi. Elu din parte-si propune pentru fiac re propusetiune unu comitetu alegendu din despartieminte. Se sprijinesce.

Puscariu, dupa ce face  resi-care observatiuni antevorbitorilor, recomanda propunerea sea.

G. Manu sprijinesce pre Schuler si dice, ca pentru fia care propositiune sa se al ga unu comitetu, asi  că din fia care despartimentu sa fia 2 membri, pentru impartirea tierci si administratiunea politica; ear pentru judecatoria 1 membru din fiac re despartimentu. Se sprijinesce.

Schuler raspunde lui Puscariu, ca numai prin alegerea din despartieminte s'aru pot  face destulu dorintieloru centrului.

Dr. Teutsch in sa se alătura pe l nga parerea lui Manu, candu propunerea densului nu s'aru priimi.

Schuler Libloy retrage propunerea sea in favórea propunerei lui Manu.

Eppula Fogarasy nu se invoiesce cu propunerea Dr. Teutsch si Puscariu, pentru ca diet'a nu e competinte a reintregi despartiemintele celor  lipsescu; se alătura l nga propunerea lui Schuler-Libloy, respective a lui Manu.

Presedintele dice, ca va propune aceea, că sa se al ga din sinulu dietei seu din despartieminte, si de că nu se va priimi, atunci va propune la votare celelalte 3 propuneri.

Branu de Lem ny. Sa se al ga din gremiulu dietalu.

Mitr. Sterc'a Siuluti  dice, ca numai unu comitetu sa se al ga, eara nu trei.

Presedintele pune la votare

1) propunerea lui Lem ny: nu se priimesce

2) a Mitr. Str. Siuluti : se priimesce.

Presedintele pune la votare celelalte 3 amendamente in modulu urmatoru.

1) Dr. Teutsch.

2) Dr. Teutsch cu modificarea facuta din partea lui Puscariu, care se si priimesce, si astfel votarea pentru propunerea 3, a lui Manu, devine de prisosu.

Dr. Ratiu observa, ca mai este o intrebare, adeca ca sa se al ga 3 seu 4 membri?

Presedintele. Aci nu mai pot  fi vorb'a, de c ti membri, ca aceea prin propunerea Dr. Teutsch s'a constatat.

Presedintele intr ba, ca pentru despartiemintele nerepresentate sa se al ga din membrii dietei? Se priimesce, si se enuncia prin presedintele, c  amendamentulu lui Dr. Teutsch cu modificarea lui Puscariu s'au priimitu de dieta.

Dupa acestea Pres. provóca sectiunile sa se adune Luni la 9  re, c  sa al ga membrii pentru aceste proiecte si totdeauna sa-lu insciintieze despre alegerea acestor'a, c  Marti sa p ta alege dintre membrii dietei pentru cele dóue sectiuni absente.

La ordinea diley urméza modificarea   75 alu ordinei dietale.

Presedintele recomanda c  comisar  alu regimulu pre cons. Iacab, care e bineventatu de c tr  dieta cu acclamat ni. Dupa aceea provóca pre referintele G. Manu a report  asupr'a lucrărei comitetulu.

Refert. G. Manu intr'o cuventare meritoria desfasia punctulu de manecare, din care a pornitu comitetulu la lucrarea acestui proiectu, care — (lasandu afara pentru angustimea spatiulu, precum si pentru mai putin'a insemnate a obiectulu raportulu insusi) este urmatoriu:

Proiectu de lege

privitoriu la modificarea determinatiunei  -lui 75 alu regulamentulu dietalu provisoriu.

§-lu 75 alu regulamentului dietalu provisoriu se modifica in modulu urmatoriu :

Toti membrii dietei voru capetá unu diurnu de cinci fiorini v. a. si anume pe timpul cátu voru fi de fatia la dieta , séu in amanarea dietei la comitetele durante.

Afara de aceea voru mai capetá toti membrii dietei o rebonificare a speseloru caletoriei de unu fiorinu v. a. pre fiacare milu alu indepartárei dela domiciliulu loru ordinariu pâna la Sabiiu, atátu pentru venirea cátu si pentru re'ntórcerea loru.

Nici unui membru dietalu nu-i este permis, de a refusá aceste diurne si rebonificári ale speseloru caletoriei.

Determinatiunea acést'a modificata a §-lui 75 alu regulamentului dietalu provisoriu va pasí in' activitate si pentru sessiunea acumu din 15 Iuliu 1863 durátore a dietei.

Dupa ce mai multi membri vorbescu pro si contr'a , se priimesce acést'a asiá dupacum l'au lucratu comitetulu cu singur'a modificare propusa de dr. Ratiu „pân' la locul dietei“ in locu de: pân' la Sabiiu. — Cu acést'a se incheia siedinti'a.

Cuventulu dep. Alduleanu pentru tribunalulu supremu.

(Tel. Rom. nr. 47, siedinti'a din 3/15 Iuniu.)

Inalta casa ! De nu aru fi mersu desbaterea pâna la unu stadiu de divergintia , cá celu presinte, nu asiú fi luatu din parte-mi ansa, de a vorbi si eu la obiectulu dilei. Inainte in sa de a trece la acestu obiectu , aflu de necesariu fatia cu jurstárele esacerbate, in care ne aflámu, a ve asigurá a priori despre aceea, ca cuventarea mea va fi condusa de spiritulu fratietáti si concordiei , acést'a este unu interesu alu nostru comunu si cu multu mai inaltu, decâtu ide'a §lui, ce se afla la ordinea dilei. De bun'a intielegere si concordia avem, cea ce ne aflámu aici si cei'a, pre cari i representámu laolalta , cea mai mare trebuintia. (Bravo !)

Pentru aceea mi-a facutu mare placere, ca tocm'a amu auditu de unu spiritu cá acést'a conduse si vorbirile unoru domni dintre cei mai alesi din centru, si cu deosebire ale préstimateiloru Domni deputati comite Conrad Schmidt si Br. de Friedenfels, si-mi face deosebita mangaiere, ca— fia rezultatulu votisárei asupr'a §lui 4 ori si care— interesulu principale : concordia, spiritulu fratietáti dintre noi, pentru aceea nu se va conturbá. (Bravo !)

Mai incolo aflu de lipsa , mainainte de a me ocupá cu obiectulu dilei, a promite domniloru , ca eu-me voiú retiné de a urmari pre Domnii antevorbitori pe terenulu istoricu, pentruca amu luatu convingere in decursulu desbateriloru de trei dile incóce, ca zebovirea Domnialoru pe terenulu istoricu tocm'a efectulu contrariu a produsu dela ceea-ce s'au doritu.

In locu sa lamuresca statulu cestiunei , numai cátu l'au intunecat. Nu vréu sa atingu nice córd'a cea delicata, despre care au vorbitu acei Domni—nu-mi vine numele Domniei lor in graba in minte — suntu in sa din partea centrului , ca adeca tiné-s'aru organisarea justitiei de instanti'a I-a si II-a din pamentulu sasescu (dupa cum i lu numescu Domnialuru) intre drepturile legislative ale dietei séu há ? Pentruca despre unu astfelu de lucru se póte vorbi numai atunci, candu va stá cá obiectu ad hoc la ordinea dilei, si este o materia atátu de momentósa, motivele curgátore din ea au unu campu atátu de estinsu , incátu ni-arú trebú díe intregi spre desbaterile asupr'a ei. Eu insumi asiú avé multe de reflectatu la afirmatiunile mai multoru préstimatei Domni din centru, in sa nu se afla la ordinea dilei; si nu vréu sa atingu materi'a acést'a si pentru aceea, pentruca mi se vede din impregiurárele presintelui, ca nu este consultu, dar se si póte ocoli pré lesne, pentruca, cum díseiu, nu sta sub desbatere.

Venindu acumu sa vorbescu la obiectu, me voiú restringe numai la acele motive, care curgu din insasi intrebarea aflátore sub desbatere. Si de aci purcediendu , trebuie sa marturisescu, Domnii mei, ca eu amu acea parere , ca neintielegerile intre centru si stâng'a devinu parte mare diu neintielegerea statului cestiunei ; pentruca precandu stâng'a si anume Domnulu deputatu Puscariu cere in propunerea Dumnealui a nu se face pomenire de mai multe tribunale apelative in legea facenda si privítore la tribunalulu supremu , si ca prin urmare sa nu se bage in articululu de lege amintirea de numerulu tribunaleloru ; din partea de mediloru , cu deosebire Domnii deputati Binder si Obert pretindu , a nu se scóte tribunalulu apelativu sasu din legea ce sta la ordinea dilei. Aci aflu eu isvóru neintielegeriloru in privinti'a statului cestiunei, si ele isvorescu din regiunea centrului. Cumca intrebarea asiá sta, veti luá convingere din manipulatiunea observata pâna acum in facerile de legi , care ne este cunoscuta toturoru , cari suntemu aci.

Nu propusetiunea regimului , nu reportulu comisiunei , séu alu minoritáti , este harthi'a aceea, pe care are sa ur-

meze dorit'a preinalt'a sanctiune imperatésca, fára este acelu articululu de lege, cu a cáruí facere ne ocupámu tocm'a acumu , care va sa dica nici nu esista, prin urmare cumu se póte sa aiba locu affirmatiunea Domniloru Binder si Obert, ca adeca prin motiunea Domnului Puscariu s'aru scóte din lege Obergericht-ulu sasescu ? Sa se bage, ori nu, in lege Obergericht-ulu sasu , ast'a e intrebarea, Domniloru !

Ca pretensiunea Domniloru din centru , facuta in directiunea acést'a, póte avé locu séu há, este o alta intrebare. Eu, purcediendu din punctu de vedere curatu obiectivu, debuie sa afirmu, ca pretensiunea acést'a a Domniloru din centru , de a se priimi in legea privítore la organisarea tribunalului de a trei'a instantia acestu adausu, ca adeca in Tranni'a suntu mai multe tribunale de instanti'a a dóu'a, este cu totul straina de obiectulu dilei. Noi ne ocupámu, Domniloru, astadi cu organisarea tribunalului de a trei'a instantia, si ne aflámu la § 4, unde pentru antái'a óra vine intrebarea, care are sa fia cerculu de activitate alu acestui tribunalu ? Acést'a este intrebarea dilei; respunsulu nu póte fi altulu, fára singuru si curatu ace-l'a, ca tribunalulu supremu hotaresce in a trei'a instantia in tóte acele cause, in care s'a hotaritu in instanti'a de forulu antáiú si alu doilea. Noi avem prin urmare de a ne ocupá cu prefigerea obiectelorú tíitóre de activitatea tribunalului supremu, ear nu cu enumerarea tribunaleloru de apelatiune. Avemu casuri analoge , Domnii mei ! Pâna la anulu 1860 a esistatu unu singuru tribunalulu supremu pentru tóta monarchi'a, pe candu tribunale de apelatiune amu avutu mai multe decâtu dóue, mi se pare camu 20 séu 25.

Scimu cuprinsulu legi de jurisdictiune si organismu dinlauntu alu acelui foru supremu , dar nicairi nu vomu aflá constatatulu in acele legi , cari suntu tocmái asemenea cestei'a, cu a cárei codificare ne ocupámu noi adi, ca tribunalului acelui'a câte tribunale de apelatiune substau, câte are sub sine ; numerulu acestor'a lu vomu aflá in alte acte, cu totul deosebite, in actele acelea de legi, cari s'au adusu deadreptulu asupr'a organisárei tribunaleloru apelative in deosebitele provincii ale imperiului. Asiá aflámu pentru Transsilvani'a— in actele de organisatiune din 1852—54, ca are unicu foru apelativu, pentru Galiti'a in actele de organisatiune de sub numerulu cutare si cutare alu legiloru imperiale etc. Cumu se póte asiadara cere cu consecuintia logica, de a se bagá unu adausu in lege, care nu este cu obiectulu ei in nici o legatura ? Mie asiá mi se infatísieza lucrulu, cá candu órecine aru díce : Fii buna, inalta casa ! si in legea care o faci pentru tribunalulu supremu , forméza §ulu alu 4-lea asiá , cá in elu cu unu drumu sa se dea si unu atestatu despre aceea, ca noi avem dóue tribunale apelative in tíera. (Bravo !)

Asiá sta lucrulu Domniloru ! Si asiá déca mi infacisiezú cuprinsulu motiunei Domnului deputatu Puscariu, — formulatiune mai nimerita, luata din punctu de vedere neinteresatu si curatu obiectivu, nu aflu alt'a , cáci éta cumu díce Domniului : „Der oberste Gerichtshof hat in allen Civilsachen und in allen dem gerichtlichen Verfahren zugewiesenen Urbairial-Angelegenheiten in dritter und letzter Instanz zu entscheiden, insoferne nach den bestehenden Vorschriften ein Rechtszug gegen die in zweiter Instanz gefällten Erkenntnisse zulässig ist.“

Tienendu-ne curatu de obiectu, domnii mei, eu din deplina convingere marturisescu, ca nu potu din nici unu punctu de vedere, care voiesce a se numi neinteresatu— si din nici o privintia, care pretinde unu coloritu logicu, — sa aflu de justificatu ceea ce se dorește din centru.— Ve rogu de iertare , in sa debuie sa remanemu fideli obiectului dilei.

Apoi mai este si altu motivu in contra, pentru ca chiaru candu amu voi noi sa facemu o placere Domniloru din centru, ce amu si face bucuros in hátáru bunei intielegeri, — me cara chiaru si cu calcarea reguleloru logice, in sa nu ne ierta motive de circumspetiune, de intielepiciune, cari sfátuiescu pe inalt'a dieta, cá corpu legislativu, a nu preocupá legislatiunea víitóre. A nu preocupá, Domnii mei ! Noi avem intre alte propositiuni regesci impartasite nóue chiaru de Maiestatea Sea c. r. Apostolica , de obiectu generale netiermuru inaintea nóstra : organisarea justitiei intregi pentru Transsilvani'a — pe candu astadi ne ocupámu numai cu o partialitate a ucele propositiuni regesci. Consultu este óre asiá dara, domnii mei , cá prin formulatiunea articulului a acestei partialitati sa preocupámu propusetiunea reg. intréga ? Eu credu ca nu e consultu, cáci decidendu-se in legea asupr'a propusetiunei pentru organisarea tribunalului supremu si asupr'a numerului tribunaleloru de apelatiune, de siguru, ca preocupámu legislatiunea privítore la organisarea tribunaleloru apelative.

Candu vomu organisá judecatoriile de josu antáiú , vomu fi detori sa dícemu , ca cutare séu cutare judecatoria de instanti'a antái'a unde si-are tribunalulu seu de instanti'a a dóua

pâna atunci insa este cu totul de prisos a ne ocupa cu amintirea numerului tribunalelor de instanti'a a două, ba si periculosu, pentru ca se pôte intemplă foarte lesne, Domnii mei, ca noi inşine, si pôte unanimu, vomu află cu cale — candu ne vomu ocupa cu organizarea justitiei de instanti'a a două, — sa contopimu justiti'a in una singuru foru apelativu. (Bravo!)

Se pôte, dicu; se pôte inse si aceea, ca ne vomu intielege iarasi unanimu, că sa facemu trei foruri de instanti'a a două, deca acest'a o vomu află potrivita cu impartirea tie-rei ce se va face. Acestea sunt posibilităti probabili, care potu veni la tapetu cu ocasiunea organizării justitiei de instanti'a antăr'a si a două, si cari sfatuiescu necontenitu a nu aduce concluse preocupătoare. (Bravo!)

Eu din parte-mi asiu face rogare către preonoratii domni din centru, că din motivele aduse inainte prin mine — fiindu cu respectu către interesulu principale, către concordia, sa binevoiesca a află mai consultu de a se abate dela pretensiunea aceea, de a constată in legea acest'a numerulu tribunalelor de instanti'a a două, — si fiindu ca o desbatere mai de parte, pôte că in locu sa nutresca acelu ieteresu principale, — nu mai catu l'aru slab, celu pucinu nu contribuie la nutirea lui, si de vreme ce in sfarsitu, acum de două dile ne ocupămu cu desbaterea, care de si aru fi trebuit sa remăna numai pe lângă § 4 a trecutului de já parte mare pre campulu altoru obiecte straine si binisioru camu si in personalitati, aru fi dora de doritu (nu vréu sa facu din partemi nici o presiune) sa ne unimu, că sa vina lucrulu odăta la decisiune. Ce privesce la obiectu, Domniloru, ve marturisescu cu anima curata si fără nici unu cugetu rezervatu, ca o formulatiune a § 4 mai nimerita, mai corespunditoare, de cumu este a Domnului dep. Puscariu, nu se afla alt'a inaintea noastră. (Bravo! foarte bine! in stâng'a.)

Ea are trei insusiri de preferinta pentru sine, de cari nu se bucura nici proiectulu regimului, nici cel'a alu majorității seu minorității comisiunei ad hoc, pentru ca ea nu preocupa viitoriulu, nu deroga prezentulu, si totusi esprima pre deplinu ide'a cercului de activitate a tribunalului supremu. (Bravo!!!)

Autonomi'a juridictionala sasésca.

Principiulu, care petrunde toate institutiunile evului mediu, a fostu, ca toate drepturile politice si private si-aveau radacin'a in proprietate, seu mai bine dicendu, in posesiunea de pamentu.

Vechiulu Germanu portă arme, luă parte la adunările comunale si marcale, unde se consultau despre binele comunu si se facea judecata, la espediții de resbelu, numai fiindca era possessoru de pamentu. Acel'a, care nu era possessoru de pamentu, n'avea nici drepturi private nici publice, era servu. Pe acestu principiu se basă intregu feudalismulu. Dar fiindca proprietatea in evulu de medilocu nu era absoluta, ci dupa ide'a feudalismului impartita intre mai multe graduri de proprietate inferioara si superioara, pâna la regele, de aceea si drepturile posesorilor erau diferite. Drepturile unui proprietariu, seu mai bine dicendu possessoru de pamentu, erau cu atât'a mai insemnate, cu câtu acelu proprietariu stetea mai susu pe scar'a feudalismului. Regele că proprietariulu supremu alu intregului teritoriu, stetea pe trept'a suprema a feudalismului, elu era siefulu statului feudal. Că domnu supremu feudal, elu era helidice, conducatoriulu alu adunărilor imperiale si jude supremu.

Proprietarii de pamentu in privinta judiciala aveau insa două drepturi:

1) De a judecă pre supusii lor, cari se aflau pe teritoriulu lor in relatii de servitute in gradu mai mare seu mai micu — juridictionea dominala;

2) de a fi jurati (Schöffe) la tribunalele, cari judecau despre semenii lor, precumu si dreptulu de a pretinde, că insisi se fia judecati in prim'a instantia de semenii lor.

Instantiele de aci incolo urmau a merge la superiorii feudali, pâna la regele.

Acest'a s'aru poté numi alu treilea dreptulu alu posesorilor seu domniloru feudali superiori.

Amu tinutu de cuviinta a premite aceste observatiuni, spre a ne poté dá parerea despre autonomi'a juridictionala, pretinsa de Sasi in Transsilvania.

Dupa-cum este cunoscutu, atâtu regele celu d'antain alu Ungariei, S. Stefanu, câtu si successorii lui au introdusu in imperiulu lor institutiunile germane ale evului mediu, adica feudalismulu fără modificatiune. Prin urmare aceleasi idei, aceleasi institutiuni germane ale evului mediu fura transplante si in patri'a noastră, — in Transsilvania.

Mai cu sêma insa institutiunile cetatienei germane au fostu transplantate in patri'a noastră anume in asiă numitulu fundu regiu, cu deosebire prin emigrantii Sasi.

Că complinire la cele dişe in introducere 'mi permitu aci cateva cuvinte despre institutiunile cetatienei — in Germani'a. Este de prisos, a deduce aci, cum si din ce cauze se formara orasie si cetăti in Germani'a; destulu, ca se formara. Locuitorii acelor cetăti la începutu erau conglomerate de oameni de diferite stări si conditiuni, cari prin urmare si-aveau mai marii si juridictionile lor diferite. Negresitu ca acest'a jur-stare era calamitate foarte simtibilă, care impedează foarte multu industri'a si negociulu, si prin urmare si bunastarea cetatienilor.

Parte pentru inflorirea negociului si a industriei, parte insa pentru sume insemnate, ce se oferiau decătra cetatieni, incepura a se dá orasielor privilegii, cari esemtiunau pre cetatienii de diferitele juridictioni si-i puneau in starea de oameni liberi de aceeasi conditiune. Prin asemenea privilegii se introduse intre cetatieni mai multu mai putinu egalitatea de dreptu. S'aru insielă cine-va insa, candu aru cugetă, ca prin asemenea privilegii orasiile s'aru fi distrasu cu totul din legatur'a feudala; nu, nici decum.

Printr'o fictiune se chiamă, ca intrég'a comuna, că persóna morala, luă teritoriulu seu dreptu feudu dela datatoriulu de privilegiu. Fatia cu acest'a remaneă comun'a in conditiunea de luatore de feudu (Lehnsnehmerin) si că atare i era subordinata.

Deca datatoriulu de privilegii era regele, apoi orasiulu privilegiatu era cetate imediata (reichsunmittelbare Stadt), eara deca datatoriulu de privilegii era singuru portatoriu de feudu, seu domnu teritorialu, apoi orasiulu era supusu imediatu acestui'a, era cetate teritorială, eara nu imediata. In casulu d'antăiu cetatienii nu poteau fi judecati decătu de judii lor proprii si de regele, in casulu alu doilea orasiulu si-avea afara de judii proprii si de rege inca si pre datatoriulu de privilegiu că jude superioru.

Asiă dara fiacare orasiu privilegiatu prin fictiune era domnu pamentenu, donatu cu teritoriulu seu. Acestu felu de persóna morale, că luatore de feudu, si-implineau detoriile că atari prin aceea, ca concuau in vreme de resbelu cu contingentulu cuviinciosu de oameni inarmati, condusi de siefulu orasiului, care representă pre orasiu, că Domnu feudalu. Drepturile si-le eserceau prin aceea, ca tramiteau deputati la adunările provinciale, respective imperiale.

Orasiulu privilegiatu, că Domnu pamentenu, si-avea si juridictionea dominala, carea o esercea prin juratii (Schöffe), pre cari i alegea orasiulu. Asiă dara tribunalele de jurati (Schöffengerichte) in orasie supliniau pre judecatorii dominali afara de orasie. (Va urmă.)

Sabiiu in 7/19 Iuliu. (Felurite). Siedinti'a comitetului Asociatiunei, ce era sa se tina Vineri in 3/15 ale acestei luni, pe lângă tota importanti'a agendelor, nu s'a potutu tine din lips'a numerului trebuinciosu alu membrilor comitetului.

Escellenti'a Sea D. Presiedinte plecase in diu'a premergătoare la băi, D. Vicepresiedinte inca nu se re'ntorsese la Sabiiu. — In caus'a drumului de feru ne spune „Cor. Gen.“ ca eladirea liniei Aradu — Alvinu s'au inceputu in 11. Iuliu c.n. — In siedinti'a dietala de cri se incepă desbaterea generala asupra elaboratului comitetului insarcinatu cu preconsultarea propusetiunei a 3 regesci, pentru conchiamarea, compunerea si activitatea dietei transsilvane. — (Noi vomu comunică proiectulu majorității si minorității la tempulu si locul seu.) — Audimu, că mai multi membrii ai dietei transsilvane voru primi felurite decorațiuni. — Tempulu nuorosu si rece; necasulu cresce din di in di. —

Brasiovu 4 Iuliu, 1864. Astadi se finescu esamenele publice cu tinerii din clasele gimnasiale, mănse se voru striga clasificatiunile. Esamenele cursera dupa programa publicata de on. Directiune. Sporiulu s'a doveditu, din multamirea auditorilor, că destulu de multiamitori. Nu vomu sa vorbimu istorisandu, nici laudandu in specialu un'a seu alta classa. Asceptămu cu nerabdare sa audimu antăiulu esamenu de maturitate in scumpulu nostru institutu; căci pentru acest'a suntemu incuragati de adi, pentru ca pe tinerii, cari sa-i vedemu ca voru ajunge antăiu la acest'a Classa, nu ne temem ca-i voru intrece alții. —

Ce e dreptu nu e pecatu, dar Brasiovenii pe câtu se potu mandri cu Gimnasiulu lor, pe atât'a in specialu si cu DD. Professori. Meritele Directiunei credemu casantu din destulu cunoscute si apretiuite din partea tuturor Românilor. Noi insa si cu toti Brasiovenii impreuna, deca scimu care e misiunea unui Professoru fatia cu fii nostri, deca scimu, ce greutate are acelu parinte spiritualu; deca pretiuimu pre fii că pre cele

d'antâiu odóre ale năstre și în fine deca s'a doveditu fruptulu de sine multamitoriu alu ostenintieloru D-loru Professori: ne simțimu îndatorati de cunoscintia noastră a le aduce cea mai întima multamita. B.

Principatele române unite.

Actele Domnitorului, de cari amintiramu în Nr. din urma, sunt: demandarea, a se aduce tierân'a unui vechiu poetu român, Parisu Memuleanu, la cimiteriulu Sierbanu-Voda, a-i se dá unu locu gratis, a i se radică unu micu monumentu și a i se retipări opurile pe spesele statului. Alt'a, au demandatu a se cumperá dela artistii români tablourile lor pentru museele din Iasi și București. În fine a demandatu clădirea unui stabilimentu pentru bețrânii tipografi români, spre care scopu a daruitu 20,000 lei.— Pecandu ne apropiamu de încheiere, priimiramu și proclamatiunea Domnitorului despre cele întemplete dela 2/14 Maiu încóce, dar nu ne e cu potintia, a o comunicá astadi.

Din politic'a esterióra mai însemnatu e, ca Dani'a a cerutu și a si priimitu dela Austri'a și Prussi'a suspenderea blocadei pâna la capetulu lunii. Dani'a va tramite plenipotentiați la Vienn'a, unde cele 3 poteri beligariante voru desbata condițiunile păcei. —

Foiti'a Telegrafului.

Promiseramu în nr. 51, a dá cititoriloru nostri frumosulu, spirituosulu și caldulu cuventu, ce-lu rostí prof. M a r r z e s c u în onórea lui Barnutiu cu ocasiunea serbatórei lui academice funebrele din Iasi. Astadivenimu a ne implini acésta promissiune.

Eulogiulu d-lui Barnutiu.

Domniloru! Universitatea din Iasi, cuprinsa de o profunda consternatiune, vine astadi sa-si exprime sângerós'a sea dorere pentru sevarsirea din viétia a acelu mai bețrân și mai stralucitu professoru alu ei, Simeon Barnutiu! Rostirea singura a acestui nume este de ajuns, spre a face palide tóte fetiele, a paralisá tóte spiritele, căci Românii au perdutu în Simeon Barnutiu nu numai unu ilustru professoru, dar înca și pre luptatoriulu prudinte și energicu alu drepturilor lor stramosiesci. Dar cine este acestu Simeon Barnutiu? De unde este elu? Cum si-au petrecutu viétia? Fost-au elu folositoriu neamului romanescu? Contribuit-au elu la rădicarea scoleloru și la propasirea sciintiei? Eata întrebări pe care trebuie sa le resolvâmu astadi, căci dupa cum au disu unulu din cei siepte întiepti ai vechimei, Solone: „Omulu numai dupa mórte póte sa fia judecatu.“

Acestea sunt și punctele principale ale discursului funebru pe care celu mai vechu scolaru de filosofia și mai apoi colegu alu ilustrului professoru—si propune sa-le desvelésca astadi pentru memori'a barbatului rar, devotatu în anii cei de pe urma ai vietii sale cu inim'a și trupulu propasirii acestui asiediamentu universitariu.

Ilustrulu professoru, care au onoratu acésta universitate, este nascutu în 1808, Iuliu 21 (st. v.) în satulu Boccea-românésca dintr'o familia plebeiana, dintr'unu cantaretu de la biseric'a din satu. De la vârsta de 6 ani au inceputu a învetiá în scóla comunala. De aici au trecut la gimnasiulu din Carâi, și de acolo, în facultatea teologica din Blasiu, ce este o scóla speciala româna pentru formarea marilor demnitaru ai bisericei române. Brilantele sale studii, meritele și cunoscintiele intinse ce le dobandesce printr'o silintia exemplaria, atragandu luarea aminte a profesoriloru invetiamentului din Blasiu, junele Simeon Barnutiu, abiá în etate de 23 ani, în 1831, este numitu la facultatea filosofica din Blasiu professore de istori'a universală. De la acésta epoca începe viétia mărétia și brilanta a ilustrului barbatu destinatu mai tardiu de a fi oracululu întregi Transsilvanie.

Cá istoricu, junele professoru scie a însuflá în inim'a scolariloru amórea sciintiei, și mai presusu de tóte scie a însuflá simtiementulu natiunali în inim'a juniloru acelu, cari mai tardiu cá barbatu l'au întovarasitu cu inim'a și sufletulu pe campulu asiá numitu la 48 alu libertății nationale. Dupa ce profeséza istori'a universală timpu de doi ani, elu este numitu profesore de filosofie. Cá filosofu, elu se deosebesce nu numai prin o adâncă cugetare, dar înca și prin rarulu meritu de a înradaciná în inim'a scolariloru sei propriile sale convictiuni filosofice. La 1835 celebrulu professoru este numitu notariu dicasteriului (dór Consistoriului. Red.) din Blasiu. Ocupa functiunea acést'a cu onóre și demnitate timpu de trei ani, în care spatiu idee'a mare și nobila de a fi folositoriu junimei române doritóre de a studiá, în locu sa se stinga, din contr'a lu-predomina din di în di mai multu, pâna ce în fine elu—si reia iarasi

firm'a hotarire de a reintrá în tempululu sciintieloru, de unde apoi n'au mai esitu, și de unde mórtea ni l'au rapitu cu mare paguba a acestui asiediamentu, cu ireparabil'a perdere pentru întreg'a natiune româna.

Astfelu, la 1838, elu este numitu iarasi professoru de filosofie, și în timpu de 10 ani, câtu ocupa acésta catedra, elu nu este numai omu de sciintie; cugetarea sea sciintifica nu-lu impedece de a vedé urdinduse în jurulu seu namolulu acelu de tendintie de magiarisare a Româniloru.

June aprinsu de a vedé natiunea româna re'nviéta și readusa iu vechi'a și stramosiéc'a sea splendóre, Simeon Barnutiu, în capulu corpului professoralu și alu demnitariloru bisericesci din Blasiu, combate în 1842, printr'unu energicu protestu, tendintiele și chiaru decisiunile de magiarisare a Româniloru. În de irae, de aice ura, inimizitia, prigonire cruda din partea Episcopului în contr'a vrednicului barbatu. I se intenteaza unu procesu, și Barnutiu professorulu, Barnutiu românulu, în locu sa gasésca judecatori, elu gasesce, vai! acusatori. Dreptatile i se întuneca; înzadaru adeveturile lucrurilor sunt puse în ivéla; înzadaru legile sunt invocate, Barnutiu este condamnatu și destituitu cá professoru în urma-rea acestui procesu. Onóre! și de trei ori onóre tie suflete fericite a lui Barnutiu!

Nedreptatea omenésca te lovesce și tu esti totusi mai triumfatoriu decâtu chiaru inimizitia tei! Român cu inim'a și sufletulu, filosofu prin cugetarea sea, Simeon Barnutiu si-aduce aminte atuncea de nemuritoare adeveturi rostite de istoricul român Tacitu: Rara temporum felicitate, ubi sentire quæ velis, et quæ sentias dicere licet.

Plinu de credintia în viitoriulu poporulu român, elu se retrage în linisce la Sabiu.

Ce sa faca acolo? Sa studieze legile, sa studieze dreptulu. Eata cum acestu omu n'au lasatu unu singru minutu din viétia sea, fără cá sa dobandésca nóue cunoscintie, cu ajutoriulu câror'a sa fia folositoriu compatriotiloru sei. De pe înaltimea de profesore, de unde au fostu isbitu, pentru ca au sustinutu adevetulu, elu se pogóra pe bancele de scolaru; intra cá studentu în facultatea juridica din Sabiu, studiéza acolo trei ani cu celu mai stralucitu succesu. Dar pe candu acestu martiru alu adevetului, studiá în linisce, retrasu, vócea popóreloru insetate de independintia și de libertate isbucnesce cá unu vulcanu teribilu. Anulu 48 este epoc'a cea mai brilanta pentru tine, scumpe Barnutiu, pentru tine scolaru modestu, dar demnu de numele de filosofu, demnu de stim'a și respectulu întregi natiuni române. Si intru adevet, ce ve asceptati sa vedeti? Asceptati voi sa vedeti în aceste timpuri de o aprindere generala pe unu scolaru conducendu 60,000 de Români? Asceptati voi sa vedeti pe unu studentu de dreptu devenindu oracululu unei întregi tieri, unei întregi natiuni? Nu, fără de'ndoiéla.

Ei bine! Omulu acél'a, care au condusu pe întreg'a Transsilvania, prin întieptiunea sea, au fostu modestulu scolaru de la facultatea juridica din Sabiu, au fostu professorulu vostru de dreptu naturalu, iubiti scolaru, au fostu Simeon Barnutiu, ce nu este mai multu!

Pe candu Românii din Transsilvani'a nu sciau ce drumu se apuce, daca trebuia sa se arunce în vre o partida, se aude o vóce salutară, propunandu unu congressu natiunali romanescu. Recunósceți voi acésta vóce? Erá vócea juristului din Sabiu, erá vócea lui Barnutiu! Cu totii atunci-lu încungiuru, chiaru și episcopii. Tóta junimea studiósă, întreg'a vóce populara chiama pe Barnutiu la Blasiu, locu destinatu pentru congressulu natiunali. Aici, iubiti scolaru, este apogeulu, este culmea marirei profesorului vostru. În duminec'a Tomei, candu erá sa intre în Blasiu acestu inteliginte și prudinte demagogu, poporulu în numeru de 5 la 6 mii alérgea înainte lui, se gramadesce toti pe întrecute cá sa desprinda caii și sa traga ei în triumfu caruti'a cu omulu lor. „Lasati! acumu nu este timpulu, fratiloru, le dice elu, sa bagâmu pre ómeni în jugu, cisa-i scótemu: lasati dara sa traga vitele, ca voi a-ti trasu destulu, si acumu sa fimu ómeni liberi!“ Sublime cuvinte! ce voru remané pentru totdeauna adâncu intiparite în inim'a Româniloru!

Sosindu în Blasiu, marele patriotu transsilvanu se radica mai presusu de tóte inimizitiile personale, aduce armonia perfectă între Românii uniti și Românii neuniti, provóca pe tóti la concordia și le spune, cá sa cêra de la Guvernu unu congressu natiunali. Guvernulu silitu de pressiunea populara, ce nu erá în fondu decâtu o singura suflare, suflarea lui Barnutiu, încuviintieza pentru 15 Maiu congressulu natiunali.

(Va urmá.)